

Búcsú Szabó Istvántól

Három körben, három táguló hullámkörben állunk itt körülötted Szabó István, Te tóba hullott meteor, Te égi csillag. A legbenső körben közvetlen hozzátartozóid, barátaid, földieid, pálya- és nemzedéktársaid állnak. Ebből a körből egy ember hiányzik. Korai halálad miatt itt a legelevenebb a fájdalom. A sorstársunkat és a barátunkat veszítettük el, akivel a közös ifjúság semmivel sem helyettesíthető szálat kötöttek össze. A címora, a pajtás, a vetélytárs és a bajtárs voltál Te egyszerre. Szigorúbb szemű ítéző nem született még, mint amilyen kérelhetetlen bírálója voltál te a saját műveidnek, s minthogy műveid közé a barátságaidat is besoroltad, rettentő próbának, edzésnek vetted alá Te minden kapcsolatodat. Csak az érdeken felülálló, makulátlan és tiszta barátság állt meg előtted. Foltot, piszkot, adósságot Te nem hagytál magad után. Az alvetettséget nem viselted el, a megalázást nem tűrted. Becsületben példa voltál, tántoríthatatlanságban mérce, fajtához, szülőföldhöz és saját küldetésben való hűségben eszménykép. Nagyon fáj a hiányod, nagyon hiányzol.

Itt, ebben a legbenső körben, a barát elvesztésének a fájdalomát önmardosó lelkifurdalás tetézi. Ó, hogy mindig ilyen számvetésekre és lelkifurdalásokra készített bennünket a halál! És mindig csak a halál, a visszavonhatatlan ítélet, és sohasem az életpálya egy-egy talán még megváltoztatható elkanyarodása, a műfolyam hirtelen apadása. Sohasem a tett, mindig csak a vég. Ennek a belső körnek a tagja Csukás István is, az ő háborgó szíve is verset dobant a halálad hírére. Hadd helyezzem ide a koszorúk közé ebből azt a néhány sort, szálát, ami ideillik.

... s végül

mí, a barátai, legalább egy percig szégyelljük magunkat, hogy elengedtük a kezét s később se kaptunk utána, s nem feleztük meg a nyomort, a dühöt, a magányt, a megaláztatást, hogy elviselhető legyen – szálljon ránk tehát az eldobott teher, legyen örökségünk, amíg élünk.

Kemény szavak ezek egy koporsó előtt. Zuhognak és kopognak már nem is csak a koporsón, hanem a szívünk falán. Mégis, ki kell mondani ezeket a szavakat, mert a Te kihűlt teted előtt állunk, mert a tehetetlenségtől amúgy is a tenyerünkbe vajúnk, mert a Te tündérvilág-teremtő, de mégis sziklakemény lényedhez ezek a kemény szavak illenek. Ebben a gyászban mi már nem folyamodhatunk máshoz enyhületért és feloldozásért, csak a Te tiszta keménységedhez, Pista! Csak az a fejsze- és kaszanyélkeménység, becsületesség, csak az a földbe ragasztott tántoríthatatlanság, amit Te életed minden órájában megköveteltél magadtól, s aminek meg is feleltél rendre, csak az oldozhat fel bennünket. Ha ezekben méltók leszünk hozzád most már. Ítélj hát Szabó István! Tudjuk, hogy ítéleted is ugyanazzal a gondossággal és alaposággal hozod meg, amivel a szavaidat és a mondataidat összeválogattad. Pör folyik a lelkünkben, érted, magunkért, ellened és ellenünk, a vádlottakért és a vádlókért! Itt csak a Szabó István-i kemény becsületesség lehet az Úr s a bíró. A legbenső kör lehajtja a fejét és várja az ítéletet.

A tágabb gyűrű a magyar irodalom gyűrűje. Hiányod itt látszólag mérhetővé válik. Itt azzal hiányzol, amit immár mindörökre magadba zártál, amit már soha nem írsz meg. Mekkora energia hamvadt itt el, mekkora sugárzás? Erre aztán nagyon egyszerű következtetni azoknak a szépen kiegészített remekmű-rádiumtégliknek a sugárzásából, amelyet beleépítettél a magyar irodalom épületébe. Ezeket a téglákat soha nem lehet kiütni immár ebből a falból, ezeknek a tégláknak a sugárzását soha nem lehet beolmozni.

Nincs erre mérce, a pillanat se a legalkalmasabb, mégis, hadd mondjam el, miféle mérce szerint tartunk mi Téged, Szabó István, a legnagyobbak között számon. A világteremtés képességének a mércéje szerint. Amilyen kicsiny voltál te születésednél fogva, mesebeli kistestvérem, Szabó István, oly erős és nagy a világteremtésben. Nem hírt hoztál, nem üzenetet, ez talán túlságosan kicsi feladat lett volna a Te mesés, sárkányölő erődnek, királykisasszonnyal eljegyzett hősiességed számára. Te csak egyes-egyedül világteremtésre éreztél hivatottnak és alkalmasnak magadat, s még önpusztító háborgásaid, önmagaddal való elégedetlenségeid is ennek a világteremtő képességnek a szükségszerű vagy vélt kihagyásaiból származtak. Te tudtad, mekkora felelősség nyugszik a válladon ezzel az istenáldotta képességgel, adománnyal, s ráadásul azt is tudtad, hogy a süllyedés utolsó óráiban kell megteremtened a Te világot. Egyes-egyedül neked. Mert senki más nem tudta már, amit Te tudtál. És megbízatása se volt senkinek.

El lehet viselni ekkora felelősséget?

Iszonyú, gyönyörű, felháborító, vérlázító és szánnivaló és baráti kebelre ölelnivaló volt a küzdés ez alatt a teher alatt. És még ez sem volt elég! Roppant küzdelmed hevében felesleges súlyokat is a válladra vetél. Az a csoda, hogy eddig bírtad! De még nagyobb csoda, hogy ez alatt a félnek is alig mondható életív alatt, s ez alatt a szörnyű teher alatt mégis ilyen tökéletes világot teremtettél, hogy a teremtés egy-két napja alatt is naprakész istennek bizonyultál. Egyszóval, hogy itt és most Te mégiscsak megteremtetted a magad világát. Az a hegy, az a ház, azok a vetélkedéses kaszálások, azok a tejfőlös krumplilevesek, azok a gyerekfelneszések, azok a kis Csanaki-féle világracsodálkozások, azok a lágy szellők, az a napsütés, de ugyanakkor azok a kések is, és azok az ölések és halálok is, az az egész egyszeri és éppen a maga keménysége miatt tündéri létezés, az immár mindörökre rárajzoltatott általad a magyar irodalomnak csak a legnagyobbak által rajzolt térképére. Szabó István földje! Hát mégis van földed, Pista! Ez nem száll a sírba veled! Ez feloszthatatlan!

És ez már nemcsak a tiéd, természetesen, hanem a miénk is, illetve azé a harmadik, a legtágabb köré, amelyik az országot, a nemzetet jelképezi. Amelyiknek a hullámgyűrűjében tulajdonképpen az egész világ itt áll a ravatalod körül.

Mert hát ugyan kinek is lehetnél Te leginkább a halottja, Te csereszegtomaji emberke, Te kis magyar, ha nem a világnak?

A születésnek és halálnak ebben a már-már követhetetlen szaporaságában kell, hogy egy pillanatnyi ütembicsaklást, szünetet, megtorpanást jelentsen a Te hirtelen haláloed. Kellene, hogy egy jajkiáltás hasadjon végig az égen!

Meghalt egy magyar író! Egy csillag hullott a tóba. A mindenség egy darabja, meteor, égi jel, immár kihamvadt égi jel!

Kellene, hogy ne a Balaton vessen gyűrűket szeléd hátán, hanem a világóceán gyűrűzzön. Sőt, rengjen! Támadjon szökőár és csapjon ki a partokra!

Meddő áhítás, az óceán nyugodt, a templom kárpitja nem hasadt ketté. Csak ezek a kis körök, csak ez a megroskadt kis embervetés áll itt.

De elég ez. Te is azt mondanád, hogy elég.

Itt állunk, lehajtjuk a fejünket, érezzük máris az általad eldobott terhet a vállunkra nehezédni.

Görnyedünk.

Mert egy bazalt gerinc is hiányzik immár.

Csak állunk, hallgatunk, rád figyelmezzünk.

Legyen neked könnyű a föld!

Isten nyugosztaljon, Szabó István!

CSURKA ISTVÁN

